

ŁAMANIE PRAW CZŁOWIEKA NA PRZYKŁADZIE CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ, BIAŁORUSI I POLSKI

Małgorzata Gabryś

Streszczenie

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie problemu łamania podstawowych praw człowieka. Praca składa się z pięciu części. W pierwszej części zawarto podstawowe informacje dotyczące praw człowieka i podstaw prawnych do ich ochrony. Druga jest w całości poświęcona analizie wybranych przypadków łamania praw człowieka w Chińskiej Republice Ludowej. W części trzeciej przedstawiono przypadki łamania praw człowieka na Białorusi. Zaś w czwartej zostały pokazane przypadki naruszeń praw człowieka w Polsce. Ostatnia część to podsumowanie rozważań, które dotyczą całości pracy. Autorka sięga do wybranej krajowej literatury, artykułów naukowych, oficjalnych raportów, statystyk oraz internetowych baz danych.

Słowa kluczowe: prawa człowieka, łamanie praw człowieka, Chiny, Białoruś, Polska

HUMAN RIGHTS VIOLATIONS ON THE EXAMPLE OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA, BELARUS AND POLAND

Abstract

The purpose of this work is to present the problem of violation of basic human rights. The work consists of 5 chapters. Chapter 1 contains basic information about human rights and the legal basis for their protection. Chapter 2 is entirely devoted to the analysis of selected cases of human rights violations in the People's Republic of China. Chapter 3 presents human rights violations in Belarus. And Chapter 4 shows cases of human rights violations in Poland. The last chapter is a summary of the considerations that apply to the entire work. The author draws on national literature, scientific articles, official reports, statistics and online databases.

Keywords: human rights, human rights violations, China, Belarus, Poland

Autor:

Małgorzata Gabryś – studentka

Katedra Stosowanych Nauk Społecznych, Wydział Organizacji i Zarządzania, Politechnika Śląska

E-mail: mg301281@student.polsl.pl

Cytowanie: Gabryś M. (2023). Łamanie praw człowieka na przykładzie Chińskiej Republiki Ludowej, Białorusi i Polski. *Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój. Interdyscyplinarne studia teoretyczno-empiryczne*, 1, .16–23.

Wprowadzenie

10 grudnia 1948 roku Trzecia Sesja Ogólnego Zgromadzenia ONZ, obradująca w Paryżu, uchwaliła Powszechną Deklarację Praw Człowieka (PDPC, 1948). Wynika z niej, że każdemu człowiekowi przysługują niezbywalne i nienaruszalne prawa, które wynikają z jego godności i są niezależne od władzy i nie mogą one być przez nią regulowane. Państwa zaś mają stanowić instytucję, której zadaniem jest ochrona tych praw. Szacunek dla praw człowieka i poszanowanie godności ludzkiej uznaje się za podstawę sprawiedliwości i pokoju na świecie. Tymczasem na całym świecie obserwuje się systematyczne przejawy naruszeń podstawowych praw i wolności, a są one bardzo różne. Nie omijają również państw, w których powinna panować demokracja. Najniebezpieczniejsze są naruszenia praw człowieka na dużą skalę. Do głównych powodów, dla których łamane są prawa człowieka, należą poglądy polityczne, rasa, kultura, z jaką człowiek się utożsamia oraz religia. Krótko mówiąc, każda odmienność może spowodować, że ktoś uzna nas za niegodnych człowieczeństwa. Niniejszy artykuł przedstawia jedynie szkicowo niektóre z przykładów łamania praw człowieka w wybranych krajach.

Prawa człowieka i podstawa prawna do ich ochrony

Człowiek to istota, która zamieszkuje tereny każdego kontynentu, posiada takie zdolności jak mówienie czy myślenie. Jak wynika z raportu ONZ, 15 listopada 2022 roku populacja świata osiągnęła 8 mld osób (Dobrowolski, 2022). Każda z tych osób, która żyje na świecie, jest wyjątkowa i powinna być traktowana tak samo, niezależnie od tego jaka jest, w co wierzy lub co głosi. To wszystko powinny zagwarantować prawa człowieka, które są bardzo istotnym zagadnieniem we współczesnym świecie. W tym miejscu warto określić, czym tak właściwie

są wyżej wspomniane już prawa człowieka. Według Amnesty International „Prawa człowieka to podstawowe normy przysługujące każdemu z nas, wynikające z samego faktu bycia człowiekiem np.: prawo do życia, wolność słowa, zrzeszania się, czy prawo do edukacji. Wspomniane już wcześniej prawa człowieka powinny być takie same dla każdego, niezależnie od wyznawanych poglądów czy religii. Co ważne istnieją one niezależnie od woli władzy czy przepisów prawa, a żadna władza nie może nam ich odebrać” (Amnesty International). Podstawą prawną do ochrony praw człowieka jest:

- Karta Narodów Zjednoczonych, która została uchwalona w 1945 r.
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona 10 grudnia 1948 roku przez Zgromadzenie Ogólne ONZ
- Europejska Konwencja Praw Człowieka (Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności), która weszła w życie 3 września 1953 r.
- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych z 1966 r.
- kilka innych dokumentów.

Mimo tak wielkiej liczby aktów prawnych wciąż zdarza się, że podstawowe prawa człowieka są łamane. Dzieje się tak zarówno w Europie, jak i w innych częściach świata.

Wybrane przypadki łamania praw człowieka w Chinach

Chińska Republika Ludowa, inaczej nazywana po prostu Chinami, to jedno z najbardziej zaludnionych państw na całym świecie. W ostatnich latach państwo to dokonało wielu zmian gospodarczych, jak i społecznych, jednak szybki rozwój kraju nie ma przełożenia w przestrzeganiu i ochronie praw człowieka. W referacie zostały przedstawione tylko wybrane przypadki łamania praw człowieka w Chińskiej Republice Ludowej, a rozważania na ich temat warto rozpocząć od podstawowego prawa, jakim jest prawo do życia. Katarzyna Owsianka w swojej pracy pt. *Łamanie praw człowieka w Chińskiej Republice Ludowej oraz wybranych krajach świata z punktu widzenia Amnesty International* wspomina o polityce jednego dziecka (Owsianka, 2021). Została ona wprowadzona przez chiński rząd w 1977 roku i znacząco uderzała w podstawowe prawa człowieka. Kobiety w obawie przed konsekwencjami, jakie mogły je spotkać, przeprowadzały aborcje, a często były wręcz do tego zmuszane. Oprócz aborcji dokonywano również morderstw na narodzonych dzieciach, zwłaszcza na dziewczynkach. Mimo iż w 1995 roku wprowadzono zakaz wykonywania aborcji ze względu na płeć, to działania te nadal są tam popularne. Rząd chiński wprowadził również kontrolę urodzeń. Według obowiązujących zasad nie można było mieć więcej niż jedno dziecko, jeśli było się mieszkańcem miasta. Natomiast mieszkańcy wsi mogli posiadać dwoje dzieci, ale tylko gdy pierwszym dzieckiem była dziewczynka. Urzędnicy często odwiedzali obywateli

kraju, aby przekonać ich do rezygnacji z powiększenia rodziny, a rząd wyznaczał czas, w jakim kobiety miały prawo urodzić dzieci. Jeśli kobieta nie zastosowała się do wyznaczonego terminu, poddawano ją przymusowej aborcji lub wbijano jej igłę w brzuch i następował poród martwego płodu. Wspomniana już wyżej polityka jednego dziecka spowodowała, że dzieci, które zostały oddane do sierocińców, były skazane na śmierć w męczarniach lub na przemoc poprzez bicie, a nawet przywiązywanie do krzyża (Wójcicka, 2021). Postępowanie to wynikało z dużej liczby dzieci, a zbyt małych funduszy, aby tymi dziećmi można było się zająć. Jak pisze Owsianka, polityka jednego dziecka została zniesiona przez chiński rząd dopiero w 2015 roku (Owsianka, 2021).

Kiedy mówimy o podstawowych prawach człowieka, nie możemy zapomnieć o prawie dostępu do rzetelnych informacji, wolności słowa i wyrażania własnej opinii. W Chińskiej Republice Ludowej obywatele nie mają dostępu do rzetelnych informacji. Poddawani są oni blokadzie informacyjnej, która polega na zakazie czytania zagranicznej prasy czy utrzymywania kontaktów korespondencyjnych z osobami, które zamieszkują tereny nienależące do Chin. Co więcej w Chinach doszło do sfalszowania faktów historycznych, które dotyczyły zdarzeń z II wojny światowej. Żaden obywatel nie ma też prawa wystąpić przeciw władzy. Czyn ten jest zagrożony surowymi karami.

Wiele korzyści, ale też wiele problemów chińskiemu rządowi przyniósł rozwój technologiczny. Początkowo zakazano posiadania anteny satelitarnej, a telefony komórkowe, drukarki i komputery były sprzętami, na które mogli pozwolić sobie tylko najbogatsi. Gdy pojawił się Internet, rząd natychmiast wprowadził jego ocenzurowanie. Firmy internetowe działające na terytorium Chin, mają obowiązek gromadzenia danych użytkowników, a obywatele nie posiadają dostępu do mediów społecznościowych, jakie my znamy na co dzień (Strzemkowska, 2022). Nie znajdziemy tam Facebooka, Instagrama czy Twittera. Tematów, których nie można poruszać to: terror, przemoc, pornografia, fałszywe informacje oraz plotki. To tylko kilka przypadków łamania podstawowych praw człowieka w Chińskiej Republice Ludowej. Wszystkie te sytuacje wynikają z polityki rządzących i zapewne nie ulegną zmianie, dopóki władza będzie sprawowana przez dyktatorów.

Łamanie praw człowieka na Białorusi

Białoruś to państwo, które położone jest we wschodniej części Europy. Od 1994 roku stanowisko prezydenta tego kraju bezprawnie zawłaszczył sobie Alaksandr Łukaszenka. Od tego momentu wszelkiego rodzaju zmiany demokratyczne, które zachodziły na Białorusi, zostały zahamowane, a niepodległość tego kraju wraz z upływem czasu jest coraz bardziej ograniczana. Sebastian Kurek w swojej pracy *Naruszania praw człowieka na Białorusi* pisze

o kolejno wprowadzanych zmianach przez Łukaszenkę w momencie objęcia stanowiska prezydenta. Jedną z najistotniejszych zmian było przeprowadzenie referendum, podczas którego zmieniono dotychczasową konstytucję na bardziej autorytarną. Oznacza to, że system polityczny, który zaczął obowiązywać od tego momentu na Białorusi, ma charakter reżimu politycznego. Władza nad państwem jest sprawowana przez prezydenta, który nie jest kontrolowany przez nikogo. Zmiana konstytucji to również zmiana w sądownictwie, która w znacznym stopniu naruszyła zasadę podziału władzy. Jak pisze Kurek, „Prezydent uzyskał prawo do wybierania 6 z 12 sędziów Sądu Konstytucyjnego, włączając w to przewodniczącego. Ma on prawo wyznaczać sędziów wszystkich instancji, rekomendowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Niejednokrotnie odrzuca on kandydatury przedstawiane przez Komisję Sędziowską, jeśli nie zostały one zaakceptowane przez Radę Bezpieczeństwa” (Kurek, 2003). To sprawia, że system sądowniczy nie gwarantuje faktycznej ochrony praw obywatela. Kurek wspomina również o tym, że podręczniki do historii, które zostały wydane w latach 1992–1994, zostały wymienione. Zaś języka białoruskiego nie używano w urzędach, instytucjach państwowych, w sądach czy na uczelniach wyższych. Do dziś większość osób zamieszkująca teren Białorusi, posługuje się językiem rosyjskim, a nie białoruskim.

W tym miejscu warto również poruszyć wątek naruszenia nietykalności osobistej. Mimo iż konstytucja gwarantuje nietykalność osobistą oraz zakazuje torturowania, to 5 kwietnia 2001 roku miało miejsce zatrzymanie nieletniego członka młodzieżowej organizacji „Żubr” za malowanie słowa „Żubr” na przystankach, moście i ścianach domu. Kurek opisuje tę historię wraz z zachowaniem funkcjonariuszy wobec zatrzymanego: „Na posterunku oficer dyżurny pobił chłopca, oblał jego włosy farbą, następnie rozebrano go i przetrzymano do rana w chłodnej celi. Rano został on skuty kajdankami i strzelano nad jego głowę z wiatrówki, grożono mu wypróbowaniem paralizatora elektrycznego, tym sposobem wymuszono na nim podpisanie protokołu” (Kurek, 2003). Opisana sytuacja jest karygodna, a podobnych zdarzeń było dużo więcej.

Nastąpiła również zmiana w prawie do pokojowych zgromadzeń. Wydawane dekrety prezydenckie w coraz to większym stopniu ograniczały obywatelom swobodę w tym zakresie. Początkowo ograniczono miejsca, w których owe zgromadzenia mogłyby się odbywać, pozwolono władzom lokalnym na ograniczenie liczby uczestników, zakazano używania symboli i flag, które nie były zaakceptowane przez państwo. Kolejne dekrety doprowadziły do konieczności rejestracji zgromadzeń. Wszystkie wyżej wymienione działania rządzących w znacznym stopniu uderzają w przestrzeganie praw człowieka. Na Białorusi obowiązuje ograniczenie wolności słowa, dostępu do wolnych mediów, a co za tym idzie istnieje cenzura. „Jedyną obowiązującą interpretacją wydarzeń w kraju i na świecie jest wersja rządowa. Tylko telewizja B-TR, która jest całkowicie kontrolowana przez władze, ma ogólnokrajowy zasięg.

W programach prezentowane jest wyłącznie stanowisko rządowe, a opozycja jest poddawana nieustającej krytyce” (Kurek, 2003). Podobnie sytuacja ma się w odniesieniu do prasy.

To tylko kilka przykładów naruszania czy łamania podstawowych praw człowieka. Obywatele Białorusi powinni mieć dostęp do sprawiedliwych sądów, wolnych mediów, swobodnych zgromadzeń i wyrażania swoich poglądów (Osiński, 2023). Sytuacja ta zapewne nie ulegnie zmianie do momentu, kiedy krajem będzie rządzić obecny prezydent Alaksandr Łukaszenka.

Łamanie praw człowieka w Polsce

Trudno podczas pisania pracy o tematyce łamania praw człowieka, nie wspomnieć o przykładach naruszania tych praw w Polsce. Mimo iż Polska uznawana jest za kraj demokratyczny, gdzie panuje podział władzy, a obywatele mają duży wpływ na życie publiczne oraz swobodę wyrażania różnorodnych poglądów, to od kilku lat możemy dostrzec sytuacje, które uderzają w prawa człowieka. Jeden z przykładów łamania podstawowych praw człowieka dotyczy osób o odmiennych preferencjach seksualnych. W Polsce w części województw zostały utworzone tak zwane strefy wolne od LGBT. Stefy te powstały w czterech województwach, dziesięciu powiatach i w ośmiu gminach (Gancarz, 2021). Zaś sam prezydent kraju Andrzej Duda podczas swojego wystąpienia w ramach kampanii wyborczej w 2020 roku o osobach o odmiennych preferencjach mówił tak: „Próbuje nam się prosić Państwa wmówić, że to ludzie, a to jest po prostu ideologia” (Duda, 2022). O tym zdarzeniu pisze Zuzanna Gancarz w swojej pracy pt. *Współczesny wymiar praw człowieka w Polsce*, a swoje rozważania na temat łamania praw osób o odmiennych preferencjach seksualnych kończy wynikami raportu z 2020 roku, który został przeprowadzony przez ILGA Europe. Wynika z niego, że Polska została uznana za najbardziej homofobiczny kraj i zajęła ostatnie miejsce wśród państw Unii Europejskiej. Działania osób rządzących sprawiają, że w Polsce rośnie niechęć do osób o odmiennych preferencjach seksualnych, a pobicia czy wyzwiska stają się coraz częstszym zjawiskiem (Gancarz, 2021).

Od kilku lat w Polsce jesteśmy również świadkami problemu, który dotyczy praw kobiet i ich dyskryminacji. Począwszy od roku 2020, kiedy to Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok, w wyniku którego w dużej mierze zabroniono wykonywania aborcji, nawet jeśli miałyby być ona wykonana z powodu ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu lub nieuleczanej choroby zagrażającej jego życiu. Jak stwierdzono czynny te są niezgodne z konstytucją. Wydanie tego wyroku doprowadziło do masowych protestów, które odbyły się w wielu miastach w Polsce, gdzie zebrani tam ludzie jasno wyrażali swój sprzeciw wobec podjętej decyzji. Swoje zdanie na temat kobiet i problemu z niskim poziomem dzietności w kraju postanowił wyrazić prezes partii Prawo i Sprawiedliwość – Jarosław Kaczyński, który podczas

spotkania z wyborcami w Ełku o wyżej wspomnianym problemie mówił tak: „Jeżeli na przykład utrzyma się taki stan, że do 25 roku życia dziewczęta, młode kobiety, piją tyle samo co ich rówieśnicy, to dzieci nie będzie. Bo pamiętajcie, że mężczyzna, żeby popaść w alkoholizm, to musi pić nadmiernie przeciętnie przez 20 lat. Jeden krócej, drugi dłużej, bo to zależy od cech osobniczych, a kobieta tylko dwa” (Kaczyński, 2023). Wypowiedź ta oburzyła wiele osób, a zwłaszcza młode dziewczęta, które poczuły się obrażone tymi słowami. Te wszystkie wydarzenia, które uderzają w prawa kobiet, przekładają się również na to, że znaczna część z nich nie chce mieć dzieci lub boi się je mieć. W 2022 roku CBOS przeprowadził badanie dotyczące planów prokreacyjnych Polaków. Wynika z niego jednoznacznie, że w grupie osób 18–24 lata aż 21% pytanych nie chce mieć dzieci (CBOS, 2022). Oznacza to, że jedna piąta młodych ludzi nie planuje potomstwa.

W Polsce możemy dostrzec jeszcze jeden problem, a mianowicie kryzys praworządności, który rozpoczął się w 2015 roku, kiedy to partia Prawo i Sprawiedliwość zaczęła przejmowanie Trybunału Konstytucyjnego, a z każdym rokiem kryzys ten się pogłębia. W 2017 roku rozpoczął się kryzys wokół Sądu Najwyższego, który doprowadził do fali protestów na ulicach w całym kraju. Głównym przedmiotem tego konfliktu była zmiana pozycji prawnej Krajowej Rady Sądownictwa oraz zmiany trybu wyboru jej członków (Gancarz, 2022). W ostatnich latach możemy zaobserwować większą liczbę zdarzeń, które świadczyć mogą o łamaniu podstawowych praw człowieka. Wszystko to spowodowane jest polityką rządzących krajem. Sytuacja ta zapewne będzie się pogarszać i nie ulegnie zmianie, dopóki będzie rządzić obecna władza.

Podsumowanie

Podsumowując, można zauważyć, że naruszanie, a nawet łamanie praw człowieka, to zjawisko, które występuje w wielu krajach. W niniejszej pracy zostały omówione wybrane przypadki z trzech krajów, tzn. z Chin, Białorusi i Polski. Analizując owe przypadki łamania praw człowieka dostrzec możemy niejako zależność, iż często działania te wynikają z polityki, jaką uprawiają rządzący w danym kraju. Bardzo często dochodzi do łamania podstawowych praw. W XXI wieku, przy ogromnym postępie zarówno technologicznym, jak i społecznym, takie sytuacje nie powinny mieć miejsca. Zaś państwo, a co za tym idzie rządzący, powinni robić wszystko, aby prawa człowieka chronić. Niedopuszczalne jest, aby łamanie podstawowych praw człowieka wynikało z działalności władz, które zostały wybrane przez obywateli do sprawowania tej właśnie funkcji.

Bibliografia

- Amnesty International, *Prawa człowieka*, <https://amnesty.org.pl/co-robimy/prawa-czlowieka/> [dostęp: 26.01.2023].
- CBOS, *Potrzeby prokreacyjne Polaków*, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/news/newsletter_ver3.php?news_r=2022&news_nr=27 [dostęp: 6.02.2023].
- Dobrowolski A., *Populacja świata osiągnie dzisiaj osiem miliardów osób*, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1479711%2Cpopulacja-swiata-osiagnie-dzisiaj-osiem-miliardow-osob.html> [dostęp: 6.02.2023].
- Gancarz Z. (2021). Współczesny wymiar praw człowieka w Polsce, [w:] *ЛІТОПИСЕЦЬ вивуиск 16, Рудницька О.П.* (red.), Żytomierz.
- Kurek S. (2003). *Naruszanie praw człowieka na Białorusi*, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego, vol. I, A.D.
- Jaskółka J., *Jarosław Kaczyński: jeśli się utrzyma taki stan, to dzieci nie będzie!*, <https://www.youtube.com/watch?v=yocVVSUMXJA> [dostęp: 6.02.2023], 1:05–1:40.
- Owsianka K. (2021). *Łamanie praw człowieka w Chińskiej Republice Ludowej oraz wybranych krajach świata z punktu widzenia Amnesty International*, Nowy Sącz.
- TVP INFO, *Prezydent Andrzej Duda: Ja darzę wszystkich szacunkiem*, <https://www.youtube.com/watch?v=AOKBUHIA2d4>, [dostęp: 6.02.2023].
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf [dostęp: 6.02.2023].
- Osiński Ł. (2023). Borell: Reżim Łukaszenki próbuje uciszyć tych, którzy stają w obronie praw człowieka, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8673669,szef-dyplomacji-ue-josep-borrell-rezim-lukaszenki-prawa-czlowieka.html> [dostęp: 06.03.2023].
- Strzemkowska N. (2022). „Niemy krzyk” ujgurskiej mniejszości – prawa człowieka w Chińskiej Republice Ludowej, *Civitas Hominibus*, 17, 37–50, https://doi.org/10.25312/2391-5145.17/2022_04ns.
- Wójcicka K., *Aborcja na życzenie partii. Działania Chin wobec Ujgurów mogą świadczyć o ludobójstwie*, 2021, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8165596,dzialania-chin-wobec-ujgurow-moga-swiadczyz-o-ludobojstwie.html> [dostęp: 6.02.2023].